
Matisz László KÉNYSZER NÉLKÜL... Beszélgetés KRULIK ZOLTÁNNAL

Legtöbben zenekarvezető-gitárosként ismerik, pedig sokkal inkább zeneszerző, dalszerző (azaz dalszövegíró is), aki a hetvenes évek eleje óta építi egyedülálló zenei világát. Kizárólag belső készítése – ízlése, értékrendje, szellemi irányultsága – alapján dolgozik, azaz ír, komponál, választ partnert vagy vállal szereplést, felkérést. Zenekara, a három évtizede működő Makám egyszerre következetes és bármikor megújulni képes formáció, mely a divatoktól, trendektől, politikától független kevesek egyike. A hazai avantgárd úttörői, élvonalbeli jazzmuzsikusok, folkzenészek és a legkiválóbb népdalénekesnők egyaránt partnerei. Újabban azonban – szintén értékmotivált – szólóprodukcióival is gondolkodásra készíti hallgatóságát; például legutóbb, az eddigi egyetlen Petri-versmegzenésítéseket tartalmazó dalokkal...

Kezdjük a pillanatnyi helyzettel.

Mindig valami forrongás van...

Előfordul, hogy véletlenül, vagy szívességi alapon mellékszereplőként csöppenek egy helyzetbe, melyben kisvártatva nyakig merülök – főleg, ha kiderül, tőlem csöppet sem távolálló tematikáról, vagyis produkcióról van szó. Most például bábszínháznak, János vitéz előadáshoz kell zenét és dalokat írnom. Ehhez viszont túl kell jutnom a sanzonos világon, amiben jó ideje vagyok, s ami az elmúlt időszakban teljesen lekötött. Jelenleg a Petri- és egy Weöres-verseket tartalmazó lemez végső lezárása van napirenden; s amíg ezek nem kerülnek kiadásra, nem tudok tőlük szabadulni.

Közben persze a Makámot is fönn kell tartani (menedzser nélkül), hogy legyenek koncertek; egyebek mellett azért is, mert ebből élek.

Szólóprodukcióid?

Szólókoncertre sajnos nagyon kevés lehetőség van – ez viszonylag új szerep, amit még meg sem szoktam igazán, bár egy-egy kivételtől eltekintve általában ilyenkor is van mögöttem egy zenekar.

Tehát így működöm: egyik szerepkörből a másikba...

Egyébként az interjú miatt kerestem elő egy régi hangfelvételt; improvizatív zenét játsunk rajta olyan muzsikussal, akik annak idején Szabadossal zenéltek, én pedig bátorkodtam ebben a társaságban zongorázni. Vagyis az ilyen, vagy ehhez hasonló próbálkozásaimmal egészíteném ki a – Makám '84-es indulása óta – személyemről kialakult képet.

Aki követi a tevékenységedet, feltehetően két irányt érzékel: egy hangszeres, részben etno-, de valamelyest improvizatív készítményt, és egy – amúgy sok éve jellemző – vokális, lekerekítettebb dallamvilágot képező, dalok formájában érvényesülő koncepciót. Hogyan, milyen megfontolások mentén váltottál?

A sors hozta, pontosabban egy felkérés eredménye, hogy egy ideje dalokat írok. Lovász Irénnel készült az első ilyen Makám-lemez, Skanzen címmel. A produkciónak óriási sikere volt, másfelől meg jöttek a vádak, hogy megtagadtam az addig ránk jellemző zenét – ami nem igaz.

Egyébként dalok régebben is voltak a pályafutásom során, például a Makám és Kolinda formációban (ebben Dabasi Péter írta a dalokat), vagy még korábban, a Szilágyi Attilával alkotott duóban, melyben saját versmegzenésítéseinket énekeltük. Több huszadik századi magyar költő között ekkor, vagyis '74-ben készültek az első Petri-adaptációim is; ezek közül egy hallható az új lemezen. Tehát dalokkal kezdtem, majd kisvártatva, de egyértelmű szándékkal következett az instrumentális időszak, előbb a C.S.Ő. nevű formáció, majd a Makám által. Lantos Iván, a Kolinda

oszlopos tagja is ebbe az irányba ambicionált az „Inkább ma egyben, mint holnap tizenegyben” című hangszeres – valóban 11/4-ben készült – darabom hallatán. Azóta is ezt gondolom a legjobb számomnak; még Sári László is felfigyelt rá. Lantostól akkortájt kaptam egy Oregon-albumot, ami azon túl, hogy meghatározó élmény volt, még az is kiderült róla, hogy ugyanabban a hangszer-összeállításban játszanak, mint mi, a már működő C.S.Ő. zenekarunkkal. Ez utóbbi formációnak pedig egyenes folytatása volt a Makám, Szőke Szabolcs gadulka-játékával kiegészülve.

Az Oregon-élmény után volt még egy erős hatás: a repetitív vagy minimal zene, főleg Steve Reich művei, melyek tagadhatatlanul nyomot hagytak a mi zenénkben is. Az első, '88-ban készült lemezünkön hallható néhány repetitív darab.

A fiatal muzsikuskok ma (néhány kivételtől eltekintve), miután megtanulták a szakmát, projectet kezdenek tervezni, vagyis becélolnak valamit, ami sikeresnek és jól jövedelmezőnek ígérkezik. A te történetedben viszont, mintha kizárólag az eredendő zenei vonzalom lett volna a választott irány...

Soha nem érdekelt a pénz. Mostanság persze más a motiváció, mint húsz éve, de azóta a Makám vállalhatatlan kompromisszumok nélkül, „önerőből” vált ismert és aktív zenei tényezővé. Nem mondom, hogy nyílegyenesen, volt a zenekar három évtizedes történetében legalább három-négy hullámvölgy, de valami csoda folytán mindig sikerült felállni. Az sem mellékes, hogy általában előre éreztük, hogy merre tovább: a balkáni világ, az indiai hatás, vagyis általában mindaz, ami ma világzeneként ismert, az elsők közt jelent meg a zenénkben.

A sok éve készült, nem szokványos skálákra, eltolt vagy aszimmetrikus ritmusokra írt számaimat ritkán hallgatom újra, de ha valami okom van erre, magam is meglepődöm, hogy miket írtam...

Grencsó István megjelenésével vett új lendületet a zenekar instrumentális korszaka, aki az ő markáns, avantgárdhoz közelítő saját zenei készletét készségesen rendelte alá a Makám szolidabb, akusztikus hangzásvilágának. Viszont általa, illetve a Szabados-szcénát képviselő karakteresebb muzsikuskok közötti kölcsönhatásnak köszönhetően egyre jobban bevonzott engem is ez az izgalmas, etno-alapon működő szabadzenei felfogás. Így keveredtem bele a korábban említett, sok remek fúvóssal megszólaló improvizatív zenei formációba.

Másfél évtizede azonban énekesnő, vagy -nők vannak a színpad közepén...

...igen, vagyis több hangszeres szólista sincs már azóta a zenekarban, például Szőke Szabolcs, Grencsó, Szalai Péter és mások is távoztak, de akik maradtak, vagy jelenleg is a Makám tagjai, következetesen képviselik az eredeti szellemiséget, de már egy énekesnő mellett. Egyébként határozottan szeretem ezt a formát és egyáltalán a dalt, mint kihívást is. És amikor kiderült, hogy ha írok egy lemezre tíz számot, és ez megjelenik, sőt, másodsor is, harmadszor is, azt mondtam magamban: ez jó – rájöttem, hogy ez nekem megy, ráadásul mindenféle kényszer nélkül...

Parallel - Kortárs Művészeti Magazin

2014 N° 30

Leszták Tibor (1955 - 2008)

Kiadó: MU Színház Egyesület

Felelős kiadó: Erős Balázs

Szerzők: Gajdó Tamás, Gara Márk, Králl Csaba, Matisz László, Péter Petra

Főszerkesztő: Halász Tamás

Szerkesztő: Varga Andrea

Fotók: Hamarits Zsolt (címlap, Rózsavölgyi Zsuzsa és Krulik Zoltán portréja), Florian Rainer (5. o.), Hevér Zsófia (előadás fotók: 14-15., 19. o.)

A címlapon Kun Attila látható

Arculat, nyomdai előkészítés, retus: Babarcsi Dalma

Nyomda: Bétaprint

Időszakos kiadvány

OKM lapnyilvántartási szám: 2.9./1437-1/2006.

Megjelenik: 500 példányban

Fotóink, írásaink és grafikáink önálló szerzői jogi védelem alatt állnak.

Engedély nélküli másolásuk, felhasználásuk és utánzásuk jogszabályba ütközik és büntetőjogi felelősséggel jár.

A Parallel megjelenését támogatta: Nemzeti Kulturális Alap Folyóirat-kiadás Kollégiuma.

Köszönet az archív fotókért (20., 22., 24 - 25 - 26., 29., 32 - 33. o.) az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézetnek.

Külön köszönet a segítségért Laborczy Editnek.

A Parallel előző számai olvashatók a www.mu.hu weboldalon

MU Színház

1117 Budapest

Kőrösy József utca 17.

Telefon: 209 4014, 209 4015

szinhaz@mu.hu, www.mu.hu